

WELKE ROL HEEFT EUROPA IN DE ARMOEDEBESTRIJDING ? HOE KUNNEN ORGANISATIES ERVOOR ZORGEN DAT ZE GEHOORD WORDEN DOOR EUROPA ?

Seminarie 23 april 2007

Georganiseerd door het *Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting - CGKR*

Inleiding

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting organiseerde een seminarie in het kader van de « Nationale bewustmakingsacties rond sociale inclusie en sociale bescherming », een campagne die werd gecoördineerd door de Europese Think tank *Pour la solidarité* en die werd gefinancierd door de Europese Commissie¹. Het Steunpunt was in dit kader belast met het organiseren van een bewustmakingsseminarie bedoeld voor verenigingen die strijden tegen armoede, zowel voor de personen die zelf te maken hebben met uitsluiting als voor de militanten en de medewerkers van deze verenigingen.

Met instemming van de bevoegde instanties wenste het Steunpunt de doelstelling van het seminarie te verruimen. Dat bood de gelegenheid om het meer in het algemeen te hebben over de rol van de Europese instellingen inzake armoedebestrijding en, vooral, om een debat te voeren over de vraag of het opportuun is voor de verenigingssector om iets te doen rond Europese kwesties. Het ging dus om de vraag of het zinvol is dat de verenigingen participeren in de debatten die plaatsvinden op het Europese niveau. Op dit ogenblik doet de verenigingssector weinig rond Europese uitdagingen. Waarom? Zou het de moeite lonen? Zijn er reële mogelijkheden om te wegen op de discussies en op de besluitvorming? Hoe de participatie verhogen als dat opportuun zou blijken te zijn?

De wil om de participatie van alle betrokken actoren te verhogen staat in de algemene doelstellingen van de open coördinatiemethode inzake sociale bescherming en sociale inclusie². Maar de participatie van de verenigingen op het terrein en van de personen die ze meebrengen op politieke debatten is altijd al moeilijk gebleken, en dat ondanks de bereidwillige inspanningen om ze doeltreffender te maken. Bij de verenigingen voor armoedebestrijding die beschikken over internationale vestigingen en meer middelen, zijn er enkele die specifieke acties uitwerken met betrekking tot de Europese instellingen. Maar de meeste van hen hebben het heel moeilijk om zich grondig bezig te houden met denkoefeningen en acties op het Europese niveau, hoewel ze zich ervan bewust zijn dat er op dat niveau heel wat kan gebeuren.

¹ De andere partners van het project zijn de Nationale Arbeidsraad, de Koning Boudewijnstichting en 'Solidarité des alternatives wallonnes et bruxelloises' (SAW-B).

² Ondanks de beperkte bevoegdheden van de Europese Unie op het sociale domein werden er door de Gemeenschap toch mechanismen uitgewerkt om te komen tot een zekere coördinatie van de nationale beleidsopties : het gaat om de open coördinatiemethode (de zogeheten « OMC »). De Raad (de bevoegde ministers van de lidstaten) legt vast welke gemeenschappelijke doelstellingen moeten worden gehaald, maar de nationale regeringen behouden alle vrijheid om te beslissen welke maatregelen het meest geschikt zijn om ze te halen. De maatregelen moeten opgenomen worden in een nationaal rapport (het Nationaal Actieplan voor Sociale inclusie dat, sinds 2006, deel uitmaakt van het Strategisch rapport over sociale bescherming en sociale inclusie, samen met de nationale rapporten inzake twee andere OMC's, namelijk de OMC voor de pensioenen en die voor de gezondheidszorg), die om de twee jaar worden overhandigd aan de Europese Commissie. Er bestaan OMC's op verschillende domeinen : werkgelegenheid, pensioenen, toegang tot gezondheidszorg, sociale bescherming en sociale inclusie enz.

▫ Voormiddag : Waarom en hoe participeren in Europese beleidsdiscussies ?

Toespraken van :

Gunda Maciotti - Beweging ATD Vierde Wereld

Ludo Horemans - European Anti Poverty Network (EAPN), Europees netwerk van verenigingen die strijden tegen armoede en sociale uitsluiting

In de uiteenzetting van Gunda Maciotti was er sprake van de acties die gevoerd werden door ATD Vierde Wereld om de stem van mensen die in armoede leven te laten horen aan de Europese politieke verantwoordelijken. De inbreng van personen die buiten de politieke discussies gesloten zijn, wordt nog niet begrepen en volledig erkend en het is erg moeilijk om vertegenwoordigers van Europese instellingen (parlementsleden, leden van de commissie...) te vinden die bereid zijn om deel te nemen aan dergelijke uitwisselingen.

Ludo Horemans legde eerst uit wat de doelstellingen van EAPN zijn, namelijk armoede op de Europese politieke agenda zetten en met de personen die in armoede leven druk uitoefenen op de Europese verantwoordelijken. Vervolgens beschreef hij de structuur en de werking van EAPN en de middelen die door de organisatie worden gebruikt om de gekozen doelstellingen te bereiken. Hij bracht ook verslag uit over de activiteiten van EAPN in het kader van de Strategie van Lissabon en de Open Coördinatiemethode betreffende sociale inclusie. In zijn besluit beklemtoonde Ludo Horemans het belang om zich te laten horen op het Europese niveau. Fundamentele vragen over armoede worden daar behandeld, bijvoorbeeld in de Dienstenrichtlijn (ook « Bolkestein »-richtlijn genoemd), of als de vraag wordt gesteld of het opportuun is dat er een Europese wetgeving komt betreffende het minimuminkomen.

Na deze toespraken plaatsten deelnemers uit de verenigingssector heel wat vragen bij de mogelijkheden om hun stem op het Europese niveau te laten horen. Aan de ene kant ondervinden arme gezinnen dagelijks concreet wat de beleidsmaatregelen inhouden, aan de andere kant lijken de discussies erg complex en technisch te zijn en vereisen ze een opvolging die de verenigingen maar moeilijk kunnen opnemen. De actoren op het terrein klagen over het gebrek aan duidelijke en begrijpelijke informatie over de lopende debatten. Bovendien stellen ze vast dat ze te weinig inzicht hebben in de machtsstructuren binnen de Europese instellingen. Welke gesprekspartners zijn aanspreekbaar ? Welke « lobby »-strategieën moeten worden gevolgd ? Hoe kunnen de Europese verantwoordelijken worden bereikt via een open en democratisch debat ? Hoe gehoord worden door dezelfde personen ?

Tot slot betreuren de verenigingen die een stem willen geven aan personen die in armoede leven, het gebrek aan erkenning, in middelen en in tijd, die wordt toegekend aan dit voorbereidende werk. Dat geldt overigens ook voor de inspanningen die ze doen voor de nationale debatten.

De verenigingen participeren, via hun deelname aan de redactie van het Nationaal Actieplan, aan de open coördinatiemethode 'sociale inclusie', maar hebben problemen met het kader van de participatie, dat volgens hen niet duidelijk gedefinieerd is. Wat is het doel van de participatie die van hen wordt gevraagd ? Welke feedback mag ervan verwacht worden ? Sommige verenigingen vragen zich af hoe relevant doelstellingen kunnen zijn die vastgelegd zijn zonder enig overleg met de actoren op het terrein. Beantwoorden ze aan de verwachtingen van personen die dagelijks geconfronteerd worden met armoede ? Zijn ze ambitieus genoeg ? Actoren die zich uitgesloten voelen in

dit debat en zich niet herkennen in de voorgestelde doelstellingen, zouden geneigd kunnen zijn om niet deel te nemen aan het uitvoeringsproces. Tot slot worden er ook vragen gesteld over de goede praktijken die belicht worden in het plan : wie kiest ze en op basis van welke criteria ?

Tijdens het seminarie werd gevraagd om het debat ter voorbereiding van het nationaal Actieplan 'sociale inclusie' nog te verruimen door er nog meer ruchtbaarheid aan te geven. Om te garanderen dat de personen die in armoede leven echt participeren is het eveneens noodzakelijk om de verenigingen te steunen bij hun participatie-inspanningen. Ze moeten voldoende tijd en kwaliteitsvolle informatie krijgen om zich te kunnen voorbereiden op het formuleren van adviezen, standpunten en aanbevelingen. Tot slot was er ook het voorstel om meer te steunen op al bestaande overlegkanalen en relaties, met name op het Steunpunt, dat de vrucht is van een structureel overleg met de actoren op het terrein.

▫ **Namiddag : Een concrete case, de vrijmaking van de energiemarkt.**

**Toespraak van de « Groep Energie en Armoede » van de vzw Samenlevingsopbouw
Presentatie van Mieke Clymans met de medewerking van Maria Dierckx, Fernand Van Baelen, Patricia Stepman, Paul Rosiers.**

De « Groep Energie en Armoede » werd in de provincie Antwerpen opgericht door de vzw Samenlevingsopbouw die ook instaat voor de begeleiding. Het gaat om een denkgroep die al 6 jaar actief is.

Mieke Clymans begon onmiddellijk met de twee hoofddoelstellingen van de groep : werken vanuit de betrokkenheid van personen die in armoede leven en aanbevelingen formuleren over het energiebeleid om het recht op energie voor iedereen te garanderen. Om die doelstellingen te halen worden diverse acties ondernomen : het bundelen van de moeilijkheden die ontstaan zijn door de vrijmaking van de energiesector, overleg met de bevoegde Vlaamse en federale kabinetten en overheidsdiensten en de organisatie van media-acties en -evenementen.

De vrijmaking van diensten zoals de energievoorziening, die opgelegd is door een Europese richtlijn, steunt op een visie van economische doeltreffendheid. Het project « energie en armoede » steunt van zijn kant op de burgerrechten. Het pleit voor een Europese wetgeving die waakt over de verdediging van de rechten van alle burgers en over de mogelijkheden die de mensen hebben om hun fundamentele rechten te laten gelden. Gas en elektriciteit maken deel uit van de fundamentele noden van iedereen. Het recht op energie zou moeten worden opgenomen in de grondwet van elke lidstaat.

Bij het uitwerken en bekend maken van zijn eisen stoot de groep « energie en armoede » op diverse moeilijkheden. Om op het Europese niveau een analyse te maken van de energieproblematiek en om de effecten van de vrijmaking van de energiebevoorrading op de levensomstandigheden van arme personen in de 27 lidstaten preciezer te kunnen inschatten, is het nodig om contact te leggen met andere partners in de Europese Unie. Er zijn al Europese netwerken en nationale organisaties benaderd. Maar die contacten volstaan niet om echt te kunnen samenwerken en om te begrijpen wat de echte, tastbare energieproblemen zijn zoals ze door en met de mensen worden geformuleerd. De groep is ervan overtuigd dat veel problemen ontstaan zijn door de vrijmaking van de energiemarkt en wenst dan ook in contact te treden met andere Europese burgers die dezelfde problemen ervaren. Om partnerschappen en samenwerkingsnetwerken op te

richten, is het noodzakelijk om te weten te komen welke andere verenigingen op het terrein rond dezelfde problematiek werken. Dat is niet vanzelfsprekend. Bovendien stelt de samenwerking met andere Europese organisaties de kleinere verenigingen voor technische en financiële uitdagingen (vertalingen, verplaatsingskosten...) die, gezien de beperkte middelen waarover ze beschikken, moeilijk kunnen worden opgelost. Gelijkaardige vragen rijzen ten aanzien van de Europese politieke verantwoordelijken. Tot welke instanties moet men zich richten om te werken rond de thematiek van het 'recht op energie' in Europa? De europarlementsleden? De Europese Commissie?

De discussies na deze presentatie gingen hoofdzakelijk over de vrijmaking van sommige markten en van sommige openbare diensten en over de gevolgen daarvan.

De meeste deelnemers beklemtoonden dat de vrijmaking, vooral voor achtergestelde bevolkingsgroepen, gevaren kan inhouden voor allerlei diensten die voorheen tot de publieke sfeer behoorden. Voor mensen zonder financiële zekerheid en sociale verbondenheid kunnen de effecten van de vrijmaking rampzalig zijn. De deelnemers aan het seminarie eisten een evaluatie, vanuit verschillende gezichtspunten, van de gevolgen van de vrijmaking van diensten op de levensomstandigheden van de meest achtergestelde bevolkingsgroepen. Welke maatregelen zijn er genomen om de consumenten, en dan vooral de meest kwetsbare consumenten, te beschermen? Bestaan er vereisten inzake het behoud van een minimumdienstverlening? Zo ja, voor wie en in welke denkbeeldige situatie? Hoe worden de liberaliseringsmaatregelen toegepast in de verschillende landen?

Er werd ook benadrukt dat het noodzakelijk is om de vrijmaking te begeleiden met maatregelen voor personen met een laag inkomen. Tot slot riepen veel deelnemers op om allianties te smeden tussen de bewegingen die strijden tegen armoede en de vakbondsorganisaties.

Naast de kwestie van de liberalisering hebben de verenigingen ook vragen bij het verband tussen de OMC « sociale inclusie » en de andere bestaande coördinatieprocessen. Wat is, met andere woorden, de plaats van de sociale inclusie in het licht van de strategie van Lissabon? Welke marge blijft er over voor maatregelen ter bestrijding van de armoede in een ruimte die beheerst wordt door doelstellingen die uitgedrukt zijn in graad van groei en werkgelegenheid? Volgens een analyse van de EAPN³ kan het zijn dat het proces van « sociale inclusie » bijdraagt tot het realiseren van de agenda voor werkgelegenheid en groei (« feeding in »), maar het tegenovergestelde, waarbij de werkgelegenheids- en de groei-doelstellingen ten goede zouden komen aan de sociale cohesie, is minder waar (« feeding out »). Dat maakt het gevoel dat er dringend meer op het Europese niveau moet worden gewerkt alleen maar sterker!

▫ **Presentatie van de Belgische delegatie op de 6de « Europese ontmoeting van mensen in armoede »: Gaëlle Peeters, Belgisch netwerk voor armoedebestrijding,**

³ S. Jones, Qu'apportent les stratégies nationales (2006-8) aux personnes en situation de pauvreté? Une évaluation d'EAPN, Nouvelles du réseau, nr. 121, januari-maart 2007, pp.2-4.

Anatole LIOVINE - Le Miroir Vagabond, Mickael RENAULT - Collectif des travailleurs sans emploi.

Het seminarie werd beëindigd met een presentatie over het thema "Hoe ontsnappen aan armoede en sociale exclusie?". Ze werd gegeven door de delegatie die België op 4 en 5 mei in Brussel 2007 zou vertegenwoordigen op de 6de Europese ontmoeting van mensen in armoede, die werd georganiseerd door het Duitse Voorzitterschap met de hulp van de Europese Commissie en de steun van EAPN. Een dergelijke ontmoeting vormt een andere mogelijkheid voor verenigingen en personen die in armoede leven om hun stem te laten horen.

Deze reflectiedag vormde een gelegenheid voor het delen van vaststellingen, analyses en eisen met betrekking tot de oriëntaties van het economische en sociale beleid op het Europese niveau. De aanwezige verenigingen gaven aan dat ze belangstelling hebben voor Europese beleidskwesties en dat ze meer willen deelnemen aan de lopende debatten. Hun medewerking wordt echter belemmerd door veel obstakels. De deelnemers drukten de hoop uit dat ze op dit niveau structureel werk zouden kunnen verrichten.